

2015

Jaarverslag Vlinders en Libellen

Inhoud

SAMENVATTING	3
HWL-TERREINEN.....	6
Idylle - Strijen.....	6
De Staart.....	7
Oudendijk	8
Nieuw-Beijerland - Buitenom.....	9
Plan Argusvlinder.....	10
DAGVLINDERS.....	12
LIBELLEN	18
MACRONACHTVLINDERS.....	20

SAMENVATTING

De werkgroep houdt zich bezig met de bestudering en monitoring van vlinders en libellen. We proberen zo een beeld te krijgen van de ontwikkeling van deze insecten in de Hoeksche Waard.

De werkgroep bestond dit jaar uit 15 leden, waarvan 6 leden inventarisatiewerkzaamheden uitvoeren in natuurterreinen. Er werden twee monitoringroutes gelopen voor het landelijke meetnet Vlinders en Libellen. Ook werden terreinen geïnventariseerd voor Natuurmonumenten (Tiengemeten, Tiendgorzen en Dintelse Gorzen) en voor Staatsbosbeheer (Esscheplaat, Oudeland van Strijen en een aantal kleinere terreintjes). Deze resultaten zijn vastgelegd in afzonderlijke rapportages.

Het veldwerk beslaat de periode april – september. De werkgroep bezocht 9 keer gezamenlijk een natuurterrein, er werden 7 nachtvangsten gehouden en de HWL-lichtval werd op 6 locaties ingezet. In het winterseizoen waren er 3 werkgroepavonden in Klein Profijt.

De publieksexcursie voor dagvlinders en libellen in het Mijl-en Nieuwlandse Bos op 25 juli moest helaas afgelast worden vanwege de zware zomerstorm die over Nederland trok. Tijdens de Nationale Nachtvlindernacht op 11 september werd een publieke nachtvangst gehouden op Klein Profijt, er waren 12 deelnemers.

Het jaar 2015 was zeer warm en zeer zonnig, maar de lente was vrij koel. Voor een aantal soorten dagvlinders betekende dit een terugkeer naar de normale cyclus van twee generaties per jaar (in 2014 waren de omstandigheden zo gunstig dat deze soorten drie generaties hadden). Mede hierdoor werden in de Hoeksche Waard 7% minder dagvlinders gezien. Het Bruin blauwtje (onze enige Rode Lijst-soort) deed het daarentegen erg goed.

Trekvlinders kunnen voor grote verrassingen zorgen en dat was ook dit jaar weer het geval. Het Tijgerblauwtje vloog voor de eerste keer vanuit Zuid-Europa naar de Hoeksche Waard! Dit mooie vlindertje werd in Puttershoek gezien.

Ook bij de macronachtvlinders deden de trekvlinders het goed. De Vlekdaguil wordt slechts zelden gezien in Nederland, maar dit jaar waren er veel waarnemingen. Bij een nachtvangst in Strijen kwam de vlinder op het laken, dit was de eerste waarneming in de Hoeksche Waard!

Landelijk was het een slecht jaar voor libellen en ook bij ons was dit merkbaar, er werden 20% minder libellen waargenomen dan in 2014. De soorten die in voorgaande jaren slechts marginaal aanwezig waren ontbraken dit jaar helemaal.

Er werden dit jaar in totaal 24 soorten dagvlinders, 161 soorten macronachtvlinders en 21 soorten libellen gezien.

Activiteiten in 2015

Er waren 9 werkgroepexcursies naar terreinen binnen en buiten de Hoeksche Waard, waaronder een tweedaagse excursie naar het gebied Kempen-Maasland in België. Oorspronkelijk zou dit een driedaagse excursie zijn, maar vanwege een hittegolf werd ter plekke besloten om de excursie in te korten tot 2 dagen.

Dagexcursie	Terrein
19 april	Esscheplaat
9 mei	Esscheplaat
23 mei	De Beerze
14 juni	Tiengemetten
3-4 juli	Kempen - Maasland
22 juli	Idylle - Strijen
1 augustus	diverse HWL-terreintjes
12 augustus	Vlietmonding
19 augustus	Korendijkse Slikken

Er waren 7 nachtvangsten (op het laken en met smeer) in de Hoeksche Waard.

Nachtvangst	Terrein
17 april	Klein Profijt
15 mei	Heemtuin, Piershil
19 juni	Borrekeen, Zuid-Beijerland
17 juli	NLC, Numansdorp
14 augustus	Het Groene Veld, 's-Gravendeel
11 september	Klein Profijt, NNN
2 oktober	Klein Profijt, EMN

In het winterseizoen waren er 3 werkgroepavonden in Klein Profijt met als doel kennisverdieping en uitwisseling van ervaringen. Ook bezochten diverse werkgroepleden de landelijke studiedagen van de Vlinderstichting, de Nederlandse Entomologische Vereniging en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

Op 25 juli stond de publieksexcursie over dagvlinders en libellen op het programma, Marjon Kunst zou deze excursie geven in het Mijl-en Nieuwlandse Bos. Helaas moest de excursie worden afgelast vanwege de zware zomerstorm die over Nederland trok.

Tijdens de Nationale Nachtvlindernacht op 11 september werd een publieke nachtvangst gehouden door Kees van de Berg en Henk Bunjes, er waren 12 deelnemers.

Waarnemers

Ledenlijst Werkgroep Vlinders en Libellen (met vermelding van waarnemerscode)

Kees van den Berg	KvdB	Katja Hora	KH	Marjan Reitsema	MR
Marianne Bianchi	MBi	Wilma Kapoen	WK	Ton Schilperoort	TS
Peter Boelaars	PB	Marjon Kunst	MKu	Yolanda ten Thije	YtT
Rita van den Bos	RvdB	Cees Mesker	CM	Janus Verkerk	JV
Henk Bunjes	HB	Jan Plaisier	JP	Marion Zondervan	MZ

Externe waarnemingen

Voorals vogelaars gebruiken de site Waarneming.nl om ook hun vlinder- en/of libellenwaarnemingen bekend te maken. Dankbaar werd van door hen ingeleverde downloads gebruik gemaakt om een zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen. In enkele gevallen werd een waarneming direct van Waarneming.nl overgenomen omdat die een mogelijke lacune in onze waarnemingen opvulde.

Hieronder een zo volledig mogelijke lijst van personen waarvan in 2015 waarnemingen (mondeling en/of schriftelijk, mogelijk via Waarneming.nl) werden verkregen en gebruikt in dit rapport. Waar van toepassing is ook hier een waarnemerscode toegevoegd. Alle waarnemers hartelijk dank!

Truus van Belle (TvB), Han Benard (HBe), Joop v.d. Berg (Joopvdb), Jaap den Braber, Aad Bruijnzeel, Youri Brunwasser, Nelleke van Dijk, Kuun van Essen, Frank van Gessele (FvG), Cora de Haer, Dick van Houwelingen (DvH), Gert Huijzers (GH), Menno Korbijn (MK), Len Korevaar (LK), Arie v.d. Linden AvdL, Esther Linnartz (EL), Cees van Oostende (CvO), Gerard Ouweneel (GLO), Marcel Stougie (MS), Kees v.d. Velde, Vincent v.d. Velden, via Waarneming.nl (Martin Benard, Mariken Ketelaar, Guido Lafeber, Kees Mostert, Hans Westerlaken), Bob Wiggers, Fred van Zuydam.

HWL-TERREINEN

Het Hoekschewaards Landschap beheert een flink aantal terreinen (totaal ca. 200 ha). Het beheer is gericht op een zo groot mogelijke biodiversiteit. De grotere terreinen bezoeken we jaarlijks om de ontwikkelingen bij vlinders en libellen te kunnen volgen. Onderstaande overzichten geven er een beeld van.

Idylle - Strijen

Door De Vlinderstichting is dit jaar, in samenwerking met de Gemeente Strijen en het HWL, een vlinderidylle aangelegd op een klein terreintje langs de nieuwe Randweg van Strijen.

In het terreintje werd een bloemenmengsel ingezaaid, dit is in de zomer goed opgekomen. Een eerste inventarisatie op 22 juli leverde 8 soorten dagvlinders op, waaronder de Rode Lijst-soort Bruin Blauwtje.

Dagvlinders		Libellen	
	2015		2015
Klein koolwitje	18	Grote keizerlibel	1
Klein geaderd witje	2		
Bruin blauwtje	3	Totaal soorten	1
Icarusblauwtje	15		
Argusvlinder	1		
Hooibeestje	3		
Oranje zandoogje	1		
Bruin zandoogje	19		
Totaal soorten	8		

Idylle op 9 mei

foto: MZ

Idylle op 22 juli

foto: MZ

De Staart

De Staart (ruim 25 ha) ligt vlakbij ons bezoekerscentrum Klein Profijt.

Oud-Beijerland, De Staart (RD: 089-427)

Dagvlinders							
	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Zwartsprietdikkopje	72	33	72	18	17	28	13
Koninginnenpage					2		
Oranjetipje						1	
Groot koolwitje		5				1	
Klein koolwitje	42	23	99	60	61	44	27
Klein geaderd witje		5	60	2	48	9	20
Oranje luzernevlinder			29				4
Citroenvlinder			3				
Kleine vuurvlinder	2	2	3	1		2	
Boomblauwtje	1	1	2			2	1
Bruin blauwtje	5	2	19	2	12	8	2
Icarusblauwtje	6	4	86	8	41	57	18
Atalanta	25	52	67	44	19	36	27
Distelminder	11	2	49	6		6	256
Dagpauwoog	15	24	99	2	4	15	6
Kleine vos	17	134	5684	32	70+15r	56	82
Gehakkelde aurelia	1	3	19			7	3
Bont zandoogje	10	17	13	12	1	4	7
Argusvlinder							1
Hooibeestje	1	1	16	1	7	6	4
Oranje zandoogje	37	13	18	26	4	16	
Bruin zandoogje	277	308	423	140	59	151	74
Totaal soorten	15	17	18	14	13	18	16

Libellen							
	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Houtpantserjuffer		1	1				1
Lantaarntje		10	1	6		2	44
Watersnuffel				1			
Azuurwaterjuffer		1					
Variabele waterjuffer				5	1	1	
Blauwe glazenmaker			1	1			
Vroege glazenmaker	1	1	7	5			
Paardenbijter		100	151	8			6
Grote keizerlibel	7	3	4	4	2	16	5
Platbuik		1		2			1
Viervlek				2			
Gewone oeverlibel	1	12	3	12	5	13	10
Bloedrode heidelibel			1	1			
Bruinrode heidelibel			3	9		1	2
Steenrode heidelibel	9	5	101	2			
Rivierrombout	1		1		1		
Totaal soorten	5	9	10	13	4	5	7

Oudendijk

Dit is een klein, door een bomengroep begrensd perceeltje grasland met daarin een plasje (ca. 1 ha).

Oudendijk, Hoekse weg HWL (RD: 093-420)

Dagvlinders							
	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Zwartsprietdikkopje	60	11		1	4	10	
Oranjetipje					1		
Groot koolwitje	1	2			3	5	
Klein koolwitje	4	8	27	13	33	14	17
Klein geaderd witje	1	3	5	6	5	21	2
Kleine vuurvliinder							3
Boomblauwtje		1			1		
Bruin blauwtje	123		3		8		2
Icarusblauwtje	26	53	11		19	27	10
Atalanta	1	5			1	6	1
Distelvlinder			1	4			15
Dagpauwoog	2				3	8	
Kleine vos	3	26	16	16	19	22	4
Gehakkelde aurelia						1	
Bont zandoogje		1		2	6	1	7
Argusvlinder	18	2	1		2	4	21
Hooibeestje	39	14	17	2	2	2	
Oranje zandoogje	2		3		1	19	5
Bruin zandoogje	17	30	18	66	67	34	4
Totaal soorten	13	12	10	8	15	15	12

Libellen							
	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Houtpantserjuffer					1		1
Lantaarntje	10	25	4	6	38	249	69
Tengere grasjuffer						1	
Azuurwaterjuffer		5					2
Variabele waterjuffer		3	1	1	1		
Grote roodoogjuffer				1	2		
Kleine roodoogjuffer		2	1			15	57
Blauwe glazenmaker	1		1				
Bruine glazenmaker		1				1	
Vroege glazenmaker	1	3	1			1	
Paardenbijter	20	13	8	1	1	1	
Grote keizerlibel			1			2	
Platbuik					12	6	15
Viervlek					1		
Gewone oeverlibel	2		1	1	5	13	29
Bloedrode heidelibel	55	10	8	18	12	68	14
Bruinrode heidelibel	5	2	4				
Steenrode heidelibel		1			1		
Totaal soorten	7	10	10	6	10	10	7

Nieuw-Beijerland - Buitenom

Het terrein bestaat uit grasland, een klein plasje en bosplantsoen (3 ha).

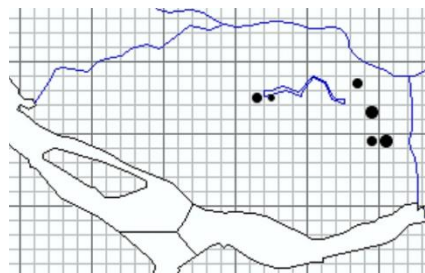
Nieuw-Beijerland, Buitenom

Dagvlinders						
	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Zwartsprietdikkopje	1	18	2	8	4	17
Groot koolwitje	9	3	5	6		1
Klein koolwitje	34	17	54	37	17	12
Klein geaderd witje	16	3	27	4	1	12
Oranje luzernevlinder			11			
Citroenvlinder		5				
Boomblauwtje	2		1			1
Bruin blauwtje	1					2
Icarusblauwtje	2	5	8	2	4	11
Atalanta	8	41	8	18	24	15
Distelvlinder	3	3	2	5	2	
Dagpauwoog	4	8	8		8	
Kleine vos	4	60	155	80	48	13
Gehakkelde aurelia		8		4	5	1
Bont zandoogje	13	27	21	53	12	20
Argusvlinder		1				1
Hooibeestje	2	10	10	2		1
Oranje zandoogje	3	31	8	35	10	21
Bruin zandoogje	14	28	29	88	42	75
Totaal soorten	15	16	15	13	12	15

Libellen						
	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Houtpantserjuffer		5	4	3		10
Lantaantje	73	291	277	429	174	469
Vuurjuffer		3	4	1	7	
Azuurwaterjuffer						4
Variabele waterjuffer	46	186	95	254	215	171
Grote roodoogjuffer		25	56	135	50	11
Kleine roodoogjuffer	92	76	33	169	20	92
Blauwe glazenmaker		4	1	3	1	5
Vroege glazenmaker	6	5	17	64	11	33
Paardenbijter	7	5	26	15	10	16
Grote keizerlibel	3	9	7	21	1	24
Glassnijder				11	2	
Platbuik	1	1		3	1	1
Viervlek				29	1	
Gewone oeverlibel			6	46	5	27
Zwarte heidelibel			3			
Bloedrode heidelibel	2	1	1	5		3
Bruinrode heidelibel	2	5	4		1	8
Steenrode heidelibel	8	4	20	3	2	6
Totaal soorten	10	14	15	16	15	15

Plan Argusvlinder

Plan Argusvlinder omvat ca. 21 ha droge natuur, verspreid over diverse kleine terreintjes. Dit jaar werden een aantal locaties bezocht (met stippen aangegeven in het kaartje).

Plan Argusvlinder - locaties: 2A, 4, 6, 7A, 7B, 8, 8A, 11A, 51, 53

Dagvlinders			Libellen		
	2015	2014		2015	2014
Zwartsprietdikkopje	87	45	Lantaarntje	286	158
Groot koolwitje	12	4	Azuurwaterjuffer	2	
Klein koolwitje	26	77	Variabele waterjuffer	200	74
Klein geaderd witje	7	33	Grote roodoogjuffer	2	1
Oranje luzernevlinder	2	6	Kleine roodoogjuffer	11	12
Bruin blauwtje	17	8	Blauwe glazenmaker	2	
Icarusblauwtje	829	359	Bruine glazenmaker	17	11
Atalanta	10	24	Vroege glazenmaker	29	2
Distelvlinder	8	3	Paardenbijter	5	18
Dagpauwoog	42	15	Grote keizerlibel	1	
Kleine vos	39	97	Glassnijder	13	4
Landkaartje	1		Platbuik	3	
Bont zandoogje	1	7	Gewone oeverlibel	27	15
Argusvlinder	1	2	Bloedrode heidelibel	9	33
Hooibeestje	72	27	Bruinrode heidelibel	1	1
Oranje zandoogje	9	4	Steenrode heidelibel	3	18
Bruin zandoogje	59	60			
Totaal soorten	17	16	Totaal soorten	16	12

Werkgroep in actie (op locatie 8 van Plan Argusvlinder)

foto: FvG

Soortbespreking

Weersomstandigheden

Het weer in 2015 : zeer warm en zeer zonnig (bron: KNMI, Klimatologische Dienst)

Aanvankelijk zag het er niet naar uit dat 2015 een zeer warm jaar zou worden, want de lente was vrij koel. Bij onze eerste nachtvangst op 17 april, een koude nacht met een temperatuur 3°C en een stevige noordoostenwind, kwam er geen enkele nachtvlinder op het laken. De zomer was vrij warm, de herfst ging koud van start. De maanden november en december waren extreem zacht, met de zachtste decembermaand sinds het begin van de regelmatige temperatuurmetingen in 1706.

Het was een zeer zonnig jaar met landelijk gemiddeld 1894 zonuren, tegen 1639 zonuren normaal. April en juni waren de zonnigste maanden, maar ook mei, juli en augustus kenden veel zonuren. Er was sprake van een hittegolf van 30 juni tot en met 5 juli, de warmste dag van het jaar was 2 juli met in Maastricht 38,2 graden (net onder het record van 38,6 in Warnsveld uit 1944).

Opvallend was ook de zware zomerstorm die op 25 juli over Nederland trok. Onze geplande publieksexcursie moest hierdoor worden afgelast. Dit natuurfenomeen is zeer zeldzaam en kwam in Nederland slechts één keer eerder voor (op 12 augustus 1914).

Natte maanden met landelijk gemiddeld 100 mm of meer neerslag waren januari, augustus en november. De extreem zachte maanden november en december zorgen ervoor dat het jaargemiddelde van 2015 in de top tien komt van warmste jaren sinds 1901.

Toelichting bij de overzichten

De soortbespreking bevat twee totaaloverzichten voor de Hoeksche Waard.

Het overzicht **Statistische gegevens en fenologie** bevat de waargenomen soorten over de periode 2013 - 2015, met vermelding van het aantal waargenomen exemplaren. Over 2015 worden achtereenvolgens getoond: aantal vindplaatsen, aantal km-hokken, aantal uurhokken en de datum van de eerste en de laatste waarneming (met vermelding van de waarnemer). De laatste kolom toont de vroegste waarneming gedaan in de Hoeksche Waard (sinds 1990), deze datum is vetgedrukt als het 2015 betreft.

De volgorde en (wetenschappelijke) naamgeving komt tot stand via het inventarisatie-programma ORDE 4.0 ¹.

Het overzicht **Procentuele verdeling** laat zien hoe groot het aandeel van elke soort is in de Hoeksche Waard, de lengte van de blauwe streep wordt bepaald door het aantal waargenomen exemplaren.

Voor een aantal soorten is specifieke informatie over 2015 opgenomen. Soms wordt hierbij een verspreidingskaartje voor de Hoeksche Waard getoond, deze zijn door het programma ORDE gemaakt op basis van de bij ons bekende gegevens. Per soort worden hierbij alle waarnemingen van 2015 (alleen als imago) gebruikt en gepresenteerd per km². De uurhokken (5 x 5 km) zijn zichtbaar als een grof raster op de kaart.

¹ Programma ORDE, versie 4.0, 1999, auteurs Jeroen Fokker & Oscar Vorst, uitgave van de Nederlandse Entomologische Vereniging

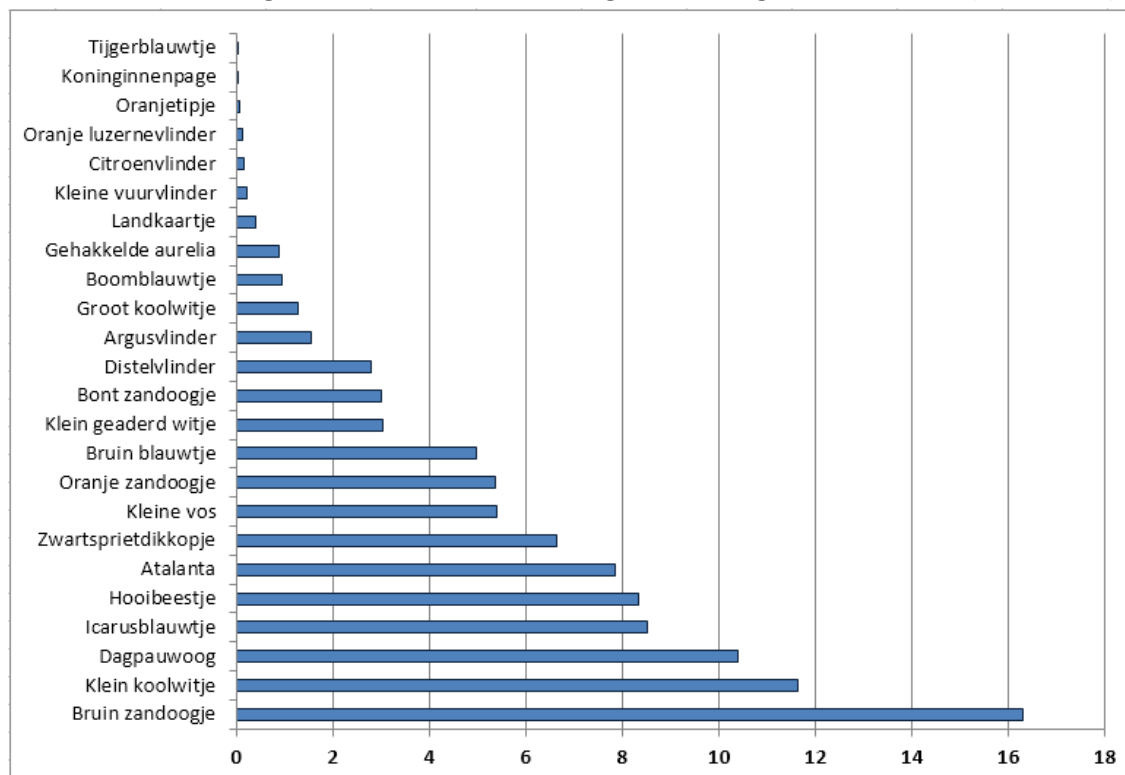
DAGVLINDERS

Statistische gegevens en fenologie

Soort	Aantal exemplaren 2015	Aantal exemplaren 2014	Aantal exemplaren 2013	Wingplaatsen 2015	km-hokken 2015	uur-hokken 2015	eerste waarn. 2015	waarnemer(s)	laatste waarn. 2015	waarnemer(s)	vroegste waarn. ooit HW
Zwartsprietdikkopie	1142	819	888	68	32	14	6-jul	AvdLIEL	9-sep	RvdB/MZ	7-jun-2003
Koninginnenpage	1		3	1	1	1	21-jul	Kees v.d. Velde	id.		28-apr-2007
Oranietipie	12	29	37	7	5	4	26-apr	MKu	3-jun	TvB	28-mrt-2012
Groot koolwitte	220	289	116	136	43	15	15-apr	YtT	25-okt	CvO	21-3-2013/2014
Klein koolwitte	1995	1361	1651	400	89	18	8-apr	WK	6-nov	TvB	3-mrt-1991
Klein geaderd witte	522	724	902	191	64	16	7-apr	KvdB	2-okt	TvB/AvdL	12-mrt-1995
Oranje luzernevlinder	22	147	723	14	11	7	16-jul	RvdB/MZ/IEL	4-okt	HB	23-apr-2014
Citroenvlinder	25	48	17	23	16	9	4-mrt	MBi	27-okt	MZ	2-feb-2002
Kleine vuurvlinder	37	34	30	22	16	10	11-mei	HB	10-sep	TvB/PB/HB	15-apr-2007
Tijgerblauwvle	1			1	1	1	2-sep	Jan Plaizier	id.		8-jun-2008
Boornblauwvle	165	79	174	119	29	13	8-apr	RvdB	9-okt	TvB	20-mrt-2014
Bruin blauwvle	853	272	137	76	35	14	10-mei	RvdB	19-sep	GH	23-apr-2007
Icarusblauwvle	1463	2193	2161	115	46	14	12-mei	CM	4-okt	HB	22-apr-2014
Keizersmantel		1	3								22-jul-2014
Atalanta	1347	1987	530	410	85	17	8-mrt	Guido Laféber	28-nov	HB	13-feb-2001
Distelvlinder	481	104	202	200	72	18	18-apr	MKu	3-nov	TvB	2-apr-2004
Dagpauwoog	1783	759	612	310	90	17	8-feb	DvH	26/12!	DvH/MZ	8-feb-2015
Kleine vos	926	2726	10336	293	80	17	27-feb	TvB	26-nov	AvdL	2-2-2002/2014
Gehakkelde aurelia	154	157	163	91	35	14	8-mrt	PB	3-nov	TvB	15-feb-2007
Landkaartje	71	104	31	39	18	11	2-mei	HB	10-sep	AvdL	13-apr-2014
Oostelijke vos		1									14-jul-2014
Bont zandoogje	516	1025	528	245	66	18	9-apr	TvB	2-nov	HB	2-mrt-2014
Argusvlinder	268	510	146	94	47	15	12-mei	MBi	27-sep	MZ/CvO	2-apr-2001
Hooibeestje	1430	1233	1686	199	67	15	8-mei	KvdB	27-sep	MZ	21-apr-2012
Oranje zandoogje	922	433	477	78	43	14	29-jun	LK/IEL	29-aug	GH	29-mei-2004
Koewinkje			1								23-jul-2013
Bruin zandoogje	2795	3432	2946	154	62	16	14-jun	exc./MK	19-aug	exc.	18-mei-2014
Aantal soorten	24	24	25								

Procentuele verdeling

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen dagvlinders in 2015 (N = 17.151)

Dit jaar werden er 7% minder vlinders waargenomen dan in 2014.

Dat de weersomstandigheden van grote invloed zijn wordt duidelijk bij Icarusblauwtje, Landkaartje, Bont zandoogje en Argusvlinder. In 2014 hadden deze vlinders voldoende tijd om aan een derde generatie te beginnen, omdat de vliegtijden van deze soorten vorig jaar door het zeer zachte voorjaar 2-3 weken waren vervroegd. Bij Icarusblauwtje, Landkaartje en Bont zandoogje was er in 2014 zelfs sprake van de vroegste waarneming in de Hoeksche Waard sinds 1990. Dit jaar laat echter weer een normaal beeld zien met twee generaties, waardoor de aantallen flink lager liggen.

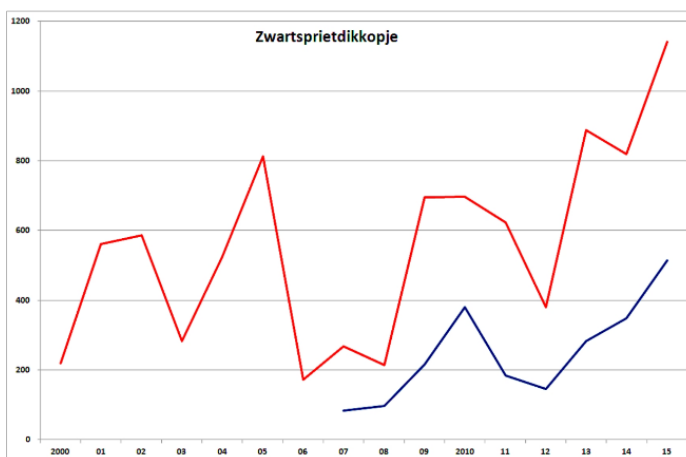
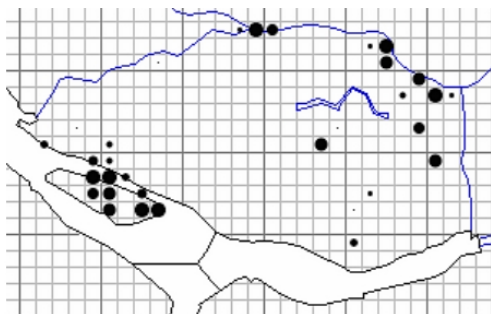
Ook een natuurlijke cyclus kan haar tol eisen, zoals bij de Kleine vos. Een topjaar leidt tot een forse toename van het aantal parasieten, waarna er een onvermijdelijke terugval volgt.

Bij de trekvlinders worden de aantallen elk jaar grotendeels bepaald door de lokale omstandigheden in Zuid-Europa. Trekvlinders kunnen voor grote verrassingen zorgen en dat was ook dit jaar het geval. Het Tijgerblauwtje bereikte voor de eerste keer op kracht van de eigen vleugeltjes vanuit Zuid-Europa de Hoeksche Waard! Jan Plaisier zag als enige dit mooie vlindertje in Puttershoek en maakte er een fraaie foto van. In 2008 was er trouwens al een Tijgerblauwtje in de Hoeksche Waard aanwezig, maar omdat deze als rups vanuit Afrika was meegelift in een zakje Sugar Snaps (van de supermarkt) werd de vlinder als exoot aangemerkt. (Kees van den Berg vond deze rups en kweekte hem uit).

Soortbespreking

Zwartsprietdikkopje (*Thymelicus lineola*)

N=1142

rode lijn = totaal in Hoeksche Waard

blauwe lijn = aandeel van Tiengemeten in het totaal

Het Zwartsprietdikkopje blijft de stijgende lijn doorzetten, op Tiengemeten was er in Weelde een waarneming van 120 exemplaren tegelijk. Dat we deze graslandvlinder niet overal in de Hoeksche Waard tegen komen komt doordat dit vlindertje niet goed bestand is tegen veelvuldig maaien. De meeste wegbermen zijn daardoor ongeschikt als leefgebied, een direct gevolg van het stringente maairegime van de wegbeheerders.

Koninginnenpage (*Papilio machaon*)

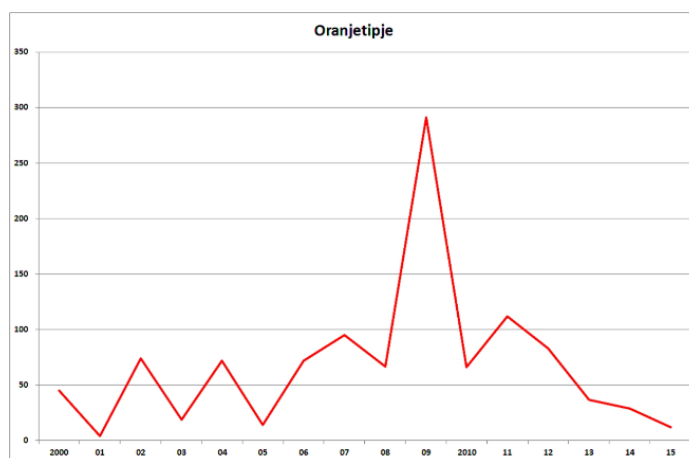
Op 21 juli zag Kees v.d. Velde een exemplaar op een Vlinderstruik, tijdens zijn werkzaamheden in de tuin van het NLC in Numansdorp. Hij is de enige die dit jaar deze prachtige vlinder zag in de Hoeksche Waard.

Koninginnenpage in de tuin van het NLC
foto: Kees v.d. Velde

Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*)

Het Oranjetipje heeft zich in 2015 teruggetrokken op de twee belangrijkste vliegplaatsen in de Hoeksche Waard: de omgeving van de Esscheplaat en de grienden langs de Oude Maas. Met de populatie op de Esscheplaat (tot voor kort het belangrijkste bolwerk) gaat het niet goed. De aantallen lopen er sinds 2013 sterk terug, dit jaar werd er zelfs slechts 1 exemplaar gezien.

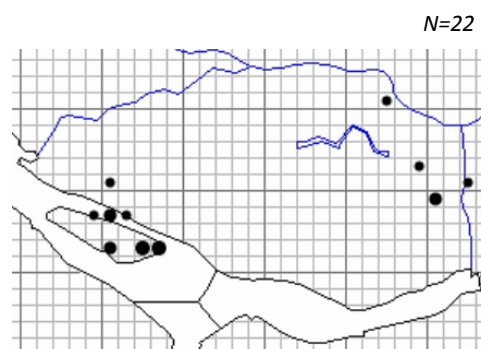

Het is gissen naar de oorzaak, wel constateren we bij ons terreinbezoek al enige jaren dat de hoeveelheid Look zonder look (waardplant van het Oranjetipje) op de wei flink terugloopt. Mogelijk

speelt de uitbreiding van het leefgebied van de runderen een rol, sinds de veerasters zijn verwijderd verblijft de kudde veel op de wei en lust waarschijnlijk graag een sappig plantje.

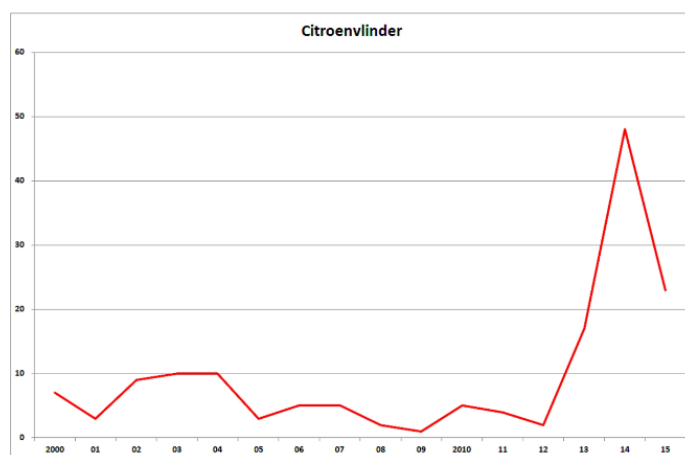
Oranje luzernevlinder (*Colias croceus*)

De Oranje luzernevlinder is een vrij schaarse trekvlinder, dit jaar werden er 22 exemplaren in de Hoeksche Waard gezien. Ook nu werden de meeste Oranje luzernevlinders weer gezien op Tiengemeten, dat blijkbaar op de trekroute ligt. De eerste immigrant kwam half juli bij ons binnen.

Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*)

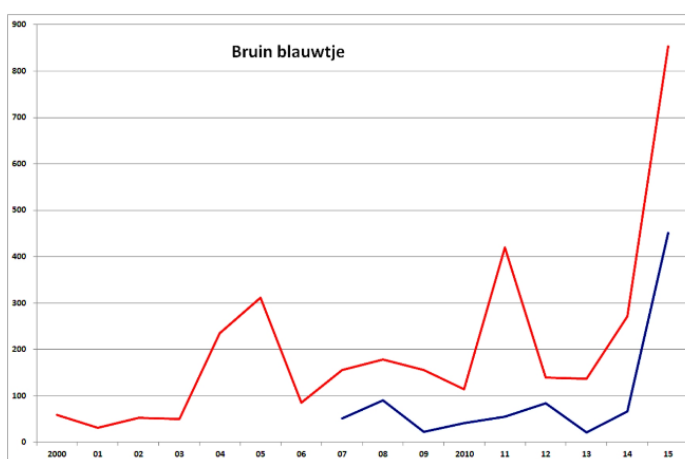
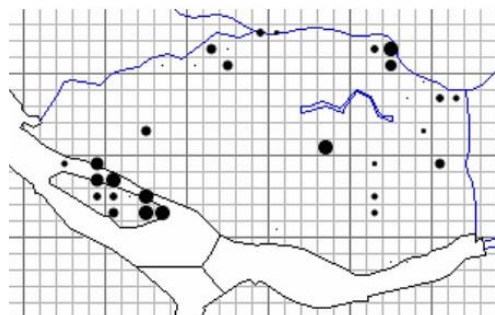
De Citroenvlinder leidt in de Hoeksche Waard een marginaal bestaan. Met 25 exemplaren is het aantal bijna gehalveerd ten opzicht van 2014, toch is het nog één van de betere jaren op ons eiland.

Bruin blauwtje (*Aricia agestis*)

Rode Lijst: gevoelig

N=853

rode lijn = totaal in Hoeksche Waard

blauwe lijn = aandeel van Tiengemeten in het totaal

Het Bruin blauwtje laat dit jaar een explosieve stijging zien. Op Tiengemeten is een grote populatie aanwezig, maar ook het HWL-terreintje aan de Oudendijk en Kuipersveer zijn goede vliegplaatsen.

Tijgerblauwtje (*Lampides boeticus*)

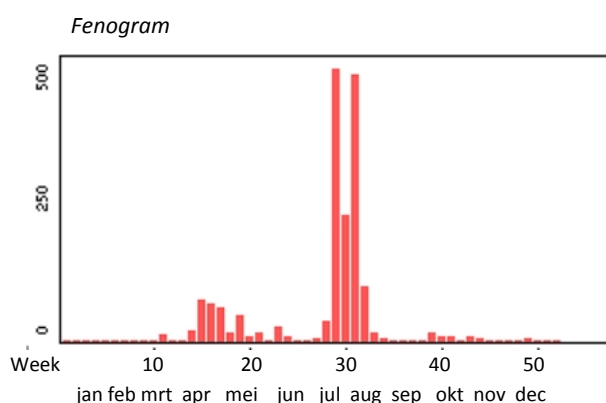
Het Tijgerblauwtje is een trekvlinder uit Zuid-Europa die Nederland slechts sporadisch bereikt, dit jaar werden er landelijk enige tientallen gemeld. Ook in de Hoeksche Waard verscheen dit mooie vlindertje, op 2 september zag (en fotografeerde) Jan Plaisier een Tijgerblauwtje in Puttershoek. Het is de eerste waarneming van deze trekvlinder in de Hoeksche Waard!

Tijgerblauwtje in Puttershoek
foto: JP

Dagpauwoog (*Aglais io*)

Er was dit jaar een ware explosie was van het aantal Dagpauwogen, de piek van 2003 werd ruimschoots overschreden. Het fenogram laat zien dat dit vooral is te danken aan een grote tweede generatie.

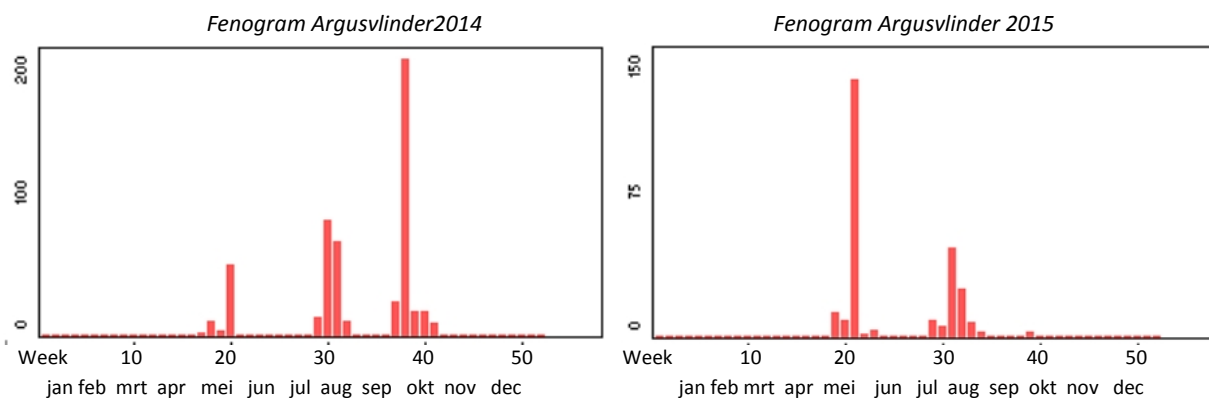
Ook werden er dit jaar veel rupsennesten gevonden. Rupsen, eitjes en poppen tellen overigens niet mee bij het totaal aantal waargenomen exemplaren van een soort. Het is immers onzeker of ze het stadium van vlinder zullen bereiken.

Rupsennest van Dagpauwoog
foto: KvdB

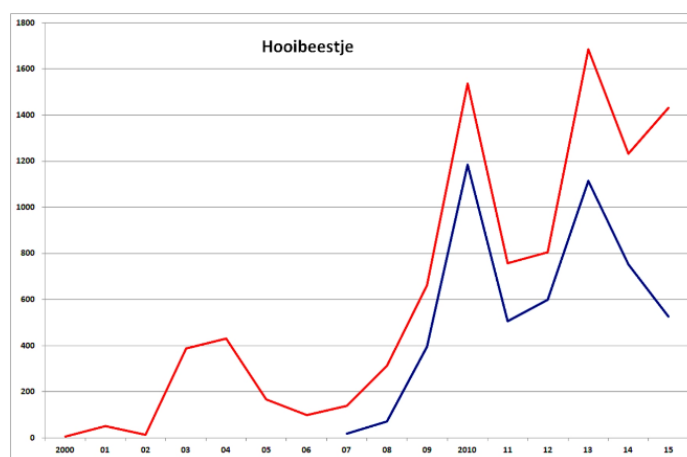
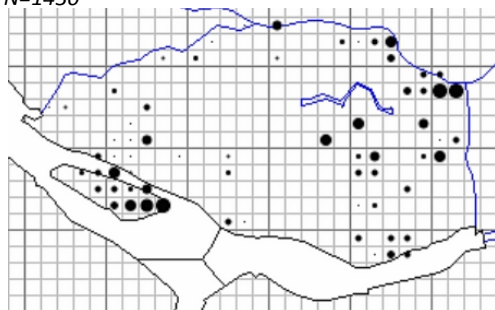
Argusvlinder (*Lasiommata megera*)

De Argusvlinder was lange tijd een algemene vlinder in ons land, maar de afgelopen jaren is de soort verdwenen uit een groot deel van Oost-Nederland. De Vlinderstichting doet onderzoek naar de mogelijke oorzaken en zette hiertoe in 2014 een landelijk telproject op. In dit kader was er dit jaar één landelijk telweekend (voor de eerste generatie). Ook onze werkgroep heeft hier aan meegedaan, de meeste Argusvlinders werden in dit landelijke telweekend gezien op Tiengemeten (RvdB telde er 39 in een vierkante kilometer). In het Oudeland van Strijen en op Tiengemeten zitten flinke populaties van de Argusvlinder. Wel waren er dit jaar 50% minder waarnemingen. De vergelijking van het fenogram van 2014 en 2015 laat zien dat het ontbreken van een derde generatie een grote impact heeft op het aantal exemplaren.

Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*)

N=1430

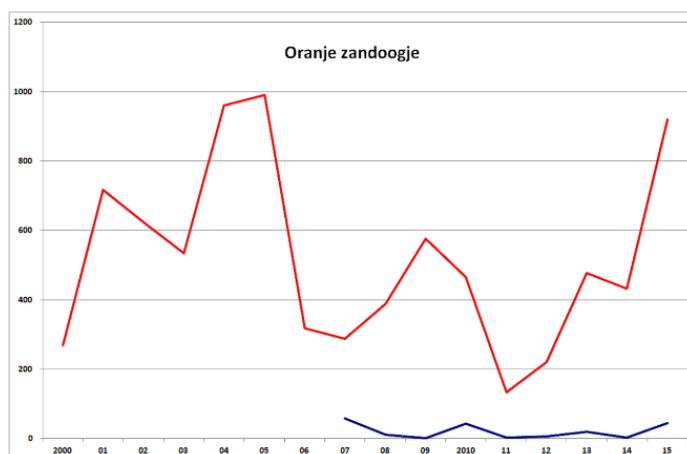
rode lijn = totaal in Hoeksche Waard

blauwe lijn = aandeel van Tiengemeten in het totaal

Het Hooibeestje wordt de laatste jaren ook weer gezien aan de noordrand van de Hoeksche Waard. Tot de dramatische, landelijke terugval in 1992 (nog net zichtbaar in het begin van de grafiek) kwam dit vlindertje verspreid over de hele Hoeksche Waard voor, met een zwaar accent op de dijken langs de Oude Maas. Dit laatste stukje van ons eiland lijkt nu eindelijk weer bezet te gaan worden. Opvallend is dat de populatie op Tiengemeten dit jaar iets terugloopt, terwijl de aantallen in de rest van de Hoeksche Waard omhoog gaan.

Oranje zandoogje (*Pyronia tithonus*)

Het aantal waargenomen exemplaren verdubbelde dit jaar ruimschoots, maar het aandeel van Tiengemeten blijft laag.

rode lijn = totaal in Hoeksche Waard

blauwe lijn = aandeel van Tiengemeten in het totaal

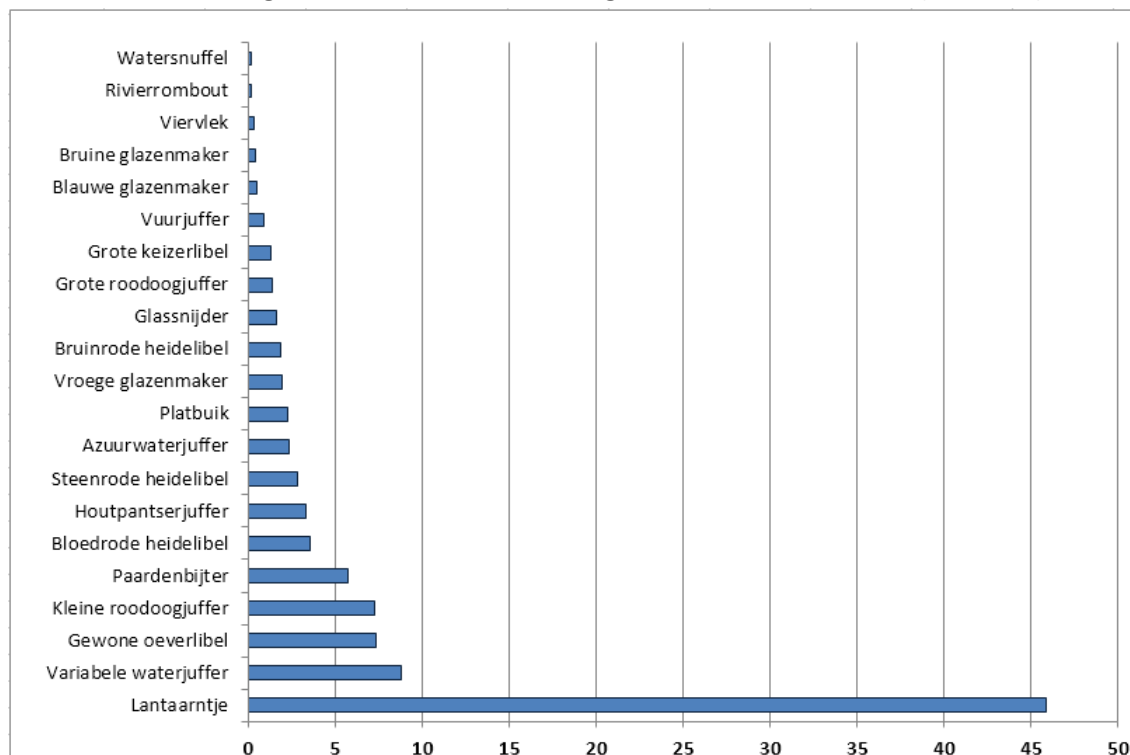
LIBELLEN

Statistische gegevens en fenologie

Soort	Aantal exemplaren 2015	Aantal exemplaren 2014	Aantal exemplaren 2013	Vindplaatsen 2015	km-hokken 2015	uur-hokken 2015	eerste waam. 2015	waarnemers(s)	laatste waam. 2015	waarnemers(s)	vroegste waam. ooit HW
Soort											
Weidebeekjuffer			1								2-jun-2007/2012
Bruine winterjuffer		2									1-apr-2014
Tangpantserjuffer		1									2-jun-2014
Houtpantserjuffer	187	208	165	36	12	9	1-jul	MBi	29-okt	HB	4-jun-2003
Lantaarnlij	2566	2647	3348	161	49	16	29-apr	MBi	20-sep	MZ	6-apr-2005
Tengere grasijsjuffer			17								22-apr-2007
Vuurjuffer	51	52	80	21	5	3	19-apr	Marcel Stougie	1-jul	RvdB	9-4-2007/2014
Watersnuffel	8	52	17	1	1	1	24-mei	KvdB	id.		18-mei-1998/2004
Azuurwaterjuffer	131	193	287	20	6	4	9-mei	LK	5-aug	KvdB	28-apr-2007
Variabele waterjuffer	490	577	798	50	22	13	8-mei	RvdB	10-jul	MZ	15-apr-2007
Grote roodoogjuffer	79	238	448	14	10	7	13-mei	WK	7-jul	MK	21-apr-2012
Kleine roodoogjuffer	406	551	714	25	17	11	26-jun	LK/RvdB	30-aug	RvdB	30-mei-2007
Blauwe glazenmaker	27	43	54	21	11	8	30-jun	HB	1-nov	HB	1-jun-2006
Bruine glazenmaker	24	21	14	9	6	4	25-jun	enckKvdB/WK	9-aug	HB	15-jun-2005
Vroege glazenmaker	111	140	158	49	26	12	24-mei	KvdB	8-aug	HB	25-apr-2011
Paardenbijter	321	940	1410	76	36	15	17-jun	TvB	8-nov	KvdB	8-jun-2002
Grote keizerlibel	71	95	82	40	25	12	4-jun	KvdB	11-sep	RvdB	7-mei-2009
Glassnijder	89	123	76	22	14	6	2-mei	FvG	17-jun	KvdB	17-apr-2011
Platbuik	125	77	92	28	15	9	24-apr	TvB	6-aug	DvH	22-apr-2007
Viervlek	19	70	129	7	4	4	17-mei	DvH	21-jul	HB	18-apr-2010
Gewone oeverlibel	410	435	471	74	39	15	14-mei	Kees Mostert	22-aug	HB	23-apr-2007
Zwarte heidelibel		25	9								30-apr-2007
Zwervende heidelibel		2									11-jun-2014
Bloedrode heidelibel	200	278	353	47	30	15	11-jun	KvdB	10-okt	TvB	3-jun-2005
Bruinrode heidelibel	105	169	159	39	15	9	16-jul	TvB	18-nov	TvB	20-jun-2007
Steenrode heidelibel	158	134	265	47	25	14	5-jul	RvdB	4-okt	HB	10-jun-2007
Rivierrombout	12	10	12	8	2	2	29-jun	EL	20-aug	EL	4-jun-2007
Aantal soorten	21	25	24								

Procentuele verdeling

Procentuele verdeling van het totaal aantal waargenomen libellen in 2015 (N =5.590)

Er werden dit jaar 20% minder libellen waargenomen dan in 2014.

Dit is in lijn met de landelijke constatering dat 2015 in Nederland geen goed libellenjaar was. Ook de landelijke aantallen waren aan de magere kant, vooral in de zomerperiode werden er landelijk minder libellen geteld dan gemiddeld in de periode van 1999 tot 2014.

Alle soorten delen bij ons in de malaise, voor Grote roodoogjuffer en Paardenbijter waren de aantallen dit jaar zelfs aanzienlijk lager (beide 65% minder exemplaren dan vorig jaar).

Er werden in de Hoeksche Waard 4 soorten minder gezien dan vorig jaar. Het gaat om soorten die sporadisch op ons eiland worden aangetroffen: Bruine winterjuffer, Tangpantserjuffer, Zwarte heidelibel en Zwervende heidelibel ontbraken dit jaar.

Rivierrombout (*Gomphus flavipes*)

Het enige lichtpuntje op libellengebied is de Rivierrombout, de libel verscheen op 2 locaties. Naast de bekende locatie Kuipersveer (hier werden 11 exemplaren gezien) werd er dit jaar ook 1 exemplaar gesignaleerd op de Staart (evenals in 2011 en 2013).

Rivierrombout foto: MZ

MACRONACHTVLINDERS

Elk jaar proberen we met onze nachtvangsten een beeld te krijgen van de macronachtvlinders in de Hoeksche Waard. De nachtvangsten (op licht en smeer) worden gehouden in natuurterreinen verspreid door de Hoeksche Waard. Dit jaar hebben we ook de HWL-lichtval ingezet en zo onze actieradius uitgebreid naar andere delen van ons eiland.

Nachtvangsten op laken/smeer:

Nachtvangst	Terrein	Aantal soorten macronachtvlinders
17 april	Klein Profijt	nihil
15 mei	Heemtuin, Piershil	6 soorten
19 juni	Borrekeen, Zuid-Beijerland	34 soorten
17 juli	NLC, Numansdorp (vangst moest vroegtijdig worden afgebroken vanwege zware regenval)	7 soorten
14 augustus	Het Groene Veld, 's-Gravendeel	53 soorten
11 september	Klein Profijt, NNN	28 soorten
2 oktober	Klein Profijt, EMN	10 soorten
Totaal:	92 verschillende soorten en 299 exemplaren	

Vangsten met de HWL-lichtval:

HWL-lichtval	Locatie	Aantal soorten macronachtvlinders
22 mei	Nieuw-Beijerland, tuin TS	3 soorten
6 juli	Oud-Beijerland, tuin RvdB	3 soorten
16 juli	idem	5 soorten
21 juli	idem	4 soorten
12 augustus	idem	11 soorten
15 augustus	Boomgaard Gatsedijk	21 soorten
18 augustus	Strijen, tuin DvH	20 soorten
21 augustus	Kuipersveer, tuin M. Ketelaar	8 soorten
30 augustus	idem	6 soorten
3 september	Kuipersveer, tuin N. van Dijk	9 soorten
10 september	idem	8 soorten
Totaal:	56 verschillende soorten en 147 exemplaren	

Soortbespreking

Vlekdaguil (*Heliothis peltigera*)

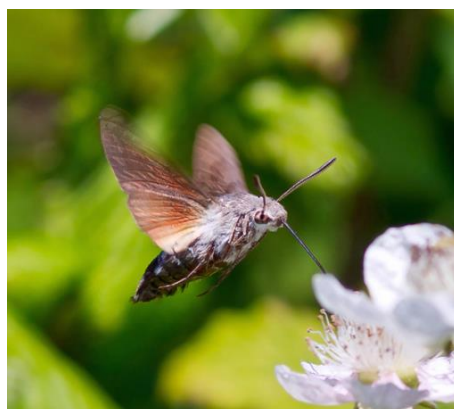
De Vlekdaguil is een trekvlinder die slechts zelden wordt gezien in Nederland, dit jaar waren er landelijk veel waarnemingen. Ook in Strijen kwam de vlinder op het laken (in de tuin van MK), het was de eerste waarneming in de Hoeksche Waard!

Vlekdaguil
foto: DvH

Kolibrievlinder (*Macroglossum stellatarum*)

De Kolibrievlinder is een trekvlinder die vrijwel elk jaar de Hoeksche Waard bezoekt. Dit jaar waren er opvallend veel waarnemingen: tussen begin juni en half oktober werd de vlinder maar liefst 94 keer gemeld.

Kolibrievlinder
foto: KvdB

Sint-Jansvlinder (*Zygaena filipendulae*)

In Plan Argusvlinder werden bij een aantal bezoeken in totaal 737 Sint-Jansvlinders aangetroffen. De vlinders zijn behoorlijk honkvast, vrijwel alle vlinders zaten in locatie 8. Er werden slechts enkele exemplaren waargenomen op andere locaties in Plan Argusvlinder en 2 exemplaren in het HWL-terreintje aan de Oudendijk. Bijzonder was de vondst van een rups op locatie 7A.

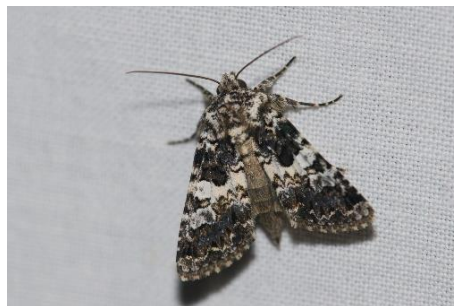
Alle vindplaatsen van Sint-Jansvlinder (rode stip: locatie 8)

Rups Sint-Jansvlinder foto: HB

Witband-silene-uil (*Hadena compta*)

Bij een nachtvangst in Oud-Beijerland (tuin KvdB) kwam de Witband-silene-uil op het laken. Deze vlinder werd in de Hoeksche Waard voor de laatste keer gezien in 2011. Het is een vrij zeldzame uil die verspreid over het land voorkomt. De vlinder staat op de Voorlopige Rode lijst voor macronachtvlinders (status: bedreigd).

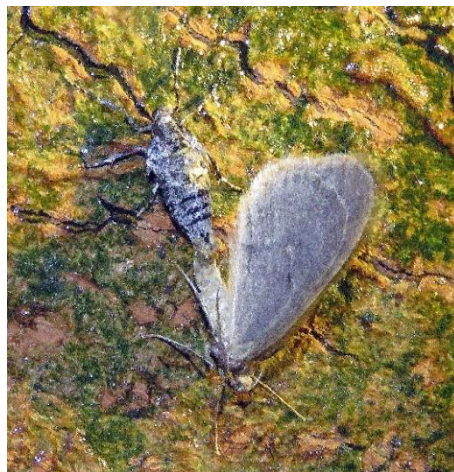
Witband-silene-uil
foto: KvdB

Kleine wintervlinder (*Operophtera brumata*)

Voorafgaand aan de werkgroepavond op 25 november was er een zoektocht naar de Kleine wintervlinder in de tuin van Klein Profijt. Er werden 14 exemplaren aangetroffen en 1 copula.

Vervolgens werden in december, bij gerichte zoekacties op diverse locaties in de Hoeksche Waard, nog 140 Kleine wintervlinders gevonden.

Vooraf een bos met veel Spaanse aak (in polder Raepshille) bleek een hotspot, DvH zag bij zijn bezoek 80 exemplaren. Ook trof hij losse vleugeltjes aan op boomstammen, er bleek een Hooiwagen op rooftocht te zijn.

copula Kleine wintervlinder - tuin Klein Profijt
foto: MZ

Buxusmot (*Cydalima perspectalis*)

De Buxusmot is afkomstig uit Azië, deze microvlinder werd in 2007 voor het eerst in Nederland gezien en sindsdien breidt hij zich snel uit. In de Hoeksche Waard werd de vlinder vorig jaar 86 x gemeld, voornamelijk in de omgeving van Oud-Beijerland. De rups kan flinke schade toebrengen aan buxus.

Buxusmot
foto: KvdB

Colofon

Vereniging Hoekschewaards Landschap
Werkgroep Vlinders en Libellen
 Jaarverslag 2015

maart 2016

Coördinator werkgroep: Marion Zondervan

tekst:
 Marion Zondervan
 overzichten, kaartjes en grafieken:
 Henk Bunjes

omslagfoto:
 Tijgerblauwtje, september 2015 (foto Jan Plaisier)

Bezoekerscentrum: Klein Profijt
 Open: di-vr 10-17 uur, za/zo 12-17 uur
 bezoekadres: Zalmpad 11
 postbus 1080
 3260 AB Oud-Beijerland
 tel.: 0186-621888
 e-mail: kantoor@hwl.nl
 internet: www.hwl.nl

Nationaal Landschap Centrum (NLC)
 Open: di-zo 12-17 uur
 Veerweg 1c
 3281 LX Numansdorp
 tel.: 0186-653512
 e-mail: kantoor@hwl.nl
 internet: www.hwl.nl